

ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱԿԷՆ ԱՆԴԻՆ, ԵՒ՝ ԻՆՉ

Հայոց դեմ գործադրուած Յեղասպանութիւնը հայ ժողովուրդի նորագոյն պատմութեան առանցքը կը կազմէ. անոր շուրջ յիշատի կը դառնան անցնող հարիւրամեակի հայութեան պատմաքաղաքական, տնտեսական, ժողովրդագրական, մշակութային, ընկերային, բարոյահոգեբանական եւ այլ զարգացումները:

Հետեւաբար, Հայոց Յեղասպանութիւնը է ու կը մնայ արդի հայագիտութեան օրախնդիր, մանաւանդ որ ցեղասպանութիւնը եւ անոր հետեւանքները չեն յաղթահարուած հայկականօրէն եւ մարդկայնօրէն: Առանց Յեղասպանութեան յետնախորքը թափանցելու եւ երեւոյթները առաւելագոյն համակողմանիութեամբ ու հիմնաւոր ուսումնասիրելու եւ բացայայտելու՝ դժուար է հայ ժողովուրդի գիտական ամբողջական պատմութեան ընկալումը, որուն շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ յստակօրէն տեսնել եւ ըմբռնել հայ ժողովուրդի մերօրեայ գոյութեանական խորհուրդը, եւ ըստ այդմ՝ ռազմավարել հայ ժողովուրդի երթի տեսլականը՝ պետական եւ սփիւռքեան առումով: Ասոր ուղենիշ կրնայ հանդիսանալ հայ ազգի բոլոր բաղադրատարրերու մասնակցութեամբ դարբնուած Հայոց Յեղասպանութեան Հարիւրամեակի Համահայկական Հռչակագիրը:

Յեղասպանութեան հարիւրամեակի ոգեկոչման ամենատարբեր միջոցառումները միջազգային ընտանիքի եւ պետութիւններու այլաբնոյթ մասնակցութիւններով եւ դրսեւորումներով, քանակական եւ որակական առումներով լայնածիր եղան եւ անկիւնադարձային ըլլալու նախանշանները կու տան:

Այս ասպարեզին մէջ իր ներդրումը ունեցաւ նաեւ Հայկազեան Համալսարանը, 31 Յունուար-1 Փետրուար 2015ին կազմակերպուած գիտաժողովով, սոյն հատորով եւ այլ ձեռնարկներով: Այս հատորը, որ նաեւ յարգանքի տուրք մըն է մեր կողմէ, իր նիւթերու բազմազանութեամբ փորձ մըն է յաւելեալ լոյս սփռելու Մեծ Եղեռնի ուսումնասիրութեան բարդ ու բազմաշերտ խնդրի տարբեր կողմերու գիտական հետազօտման:

Սակայն ո՛չ այս հատորը, ո՛չ ալ այլ հրատարակություններ կրնան յաւակնիլ տուած ըլլալ Հայոց Յեղասպանութեան համապարփակ գիտական պատմութեան ամբողջական պատկերը:

Անցնող հարիւր տարիներուն (մանաւանդ՝ երկրորդ կիսուն) լոյս տեսան Մեծ Եղեռնի պատմութիւնը արտայայտող բազմաթիւ երկեր ու աշխատութիւններ եւ արժանի աշխատանք կատարուեցաւ Հայոց Յեղասպանութեան վերաբերեալ փաստաթուղթերու եւ նիւթերու ծանրակշիռ ժողովածուներու հրատարակման: Սակայն Հայոց Յեղասպանութեան ուսումնասիրութեան ոչ բոլոր ոլորտները արժանացան համաչափ եւ համարժէք ուսումնասիրութեան: Վերոյիշեալ իրագործումները, թէ՛ այլ յաջողումներ կատարուեցան թէ՛ պետականօրէն, թէ՛ հաստատութենական միջոցներով եւ թէ՛ անհատական նախաձեռնութիւններով: Այդուհանդերձ նորորա՛կ եւ առաւել՛ իրագործումներու յանձնառու պարտին ըլլալ նոյն այդ օղակները:

Արդարեւ, հայագիտութիւնը՝ իբրեւ հայագիտակցութիւն եւ ներգործութիւն հայութեան վրայ, ունի կարելիութիւնն ու իրաւունքը աւելի՛ն իրացնելու:

Յուժ կարեւոր է որ խարսխուելով ցարդ իրագործուածին վրայ, ԻԱ. դարու հայոց ցեղասպանագիտութիւնը իր ուշադրութիւնը սեւեռէ հետեւեալ խնդիրներուն վրայ.-

- Հայոց Յեղասպանութիւնը իբրեւ մարդկային եւ ազգային դատ, համաշխարհային առաջնահերթութիւն տեղափոխումը եւ իրաւական դաշտ փոխանցումը.
- Իրաւապահանջութեան գաղափարի զարգացումը եւ միջազգային ճանաչման համազգային, համախումբ մօտեցումի ձեւաւորումը.
- Հայութեան մարդկային, նիւթական, հողային եւ հոգեւոր կորուստներու տարողութեան եւ հետեւանքներու հայեցակարգի մշակումը.
- Յեղասպանութեան տակաւ շեշտաւորուող նոր հետեւանքներու վերլուծութիւնը.
- Հատուցման բազմաշերտ եւ յստակ բնորոշումը.
- Հայոց Յեղասպանութեան եւ այլ նմանատիպ ոճիրներու բաղդատական ուսումնասիրութիւնը.

- Սփիռքի ծնունդը եւ կազմաւորումի ջանքերուն ու միջոցներուն ուսումնասիրութիւնը.
- Արեւմտահայ հողերու վրայ գոյատեւող թէ Պոլսոյ հայոց մնացորդացին ուսումնասիրումը.
- Թրքական Ժխտողական քաղաքականութեան գործընթացը.
- Հայ-թուրք յարաբերութիւններու գործընթացը:

Հետեւաբար, հրամայական է կենսունակ պահել հայագիտութիւնը, որուն հիմնական բնագաւառներէն մին դարձած է Ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան կալուածը:

Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւրամեակի ուղենշային այս հանգրուանին, միջազգային ցեղասպանագիտութեան ուսմունքին մէջ հայոց ցեղասպանագիտութեան առաւել միջազգայնացումը եւ անոր առաւել կենսաւորումը մարտահրաւեր է հայագիտութեան եւ նորահաս հայ սերունդին, իսկ անոր քաղաքական իրաւամշակումին յառաջմղումը՝ հայ պետականութեան եւ հայ միտքին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հայր Անդրանիկ Ծ. Վրդ. Կոանեան

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Արտա Էքմէքճի (ի պաշտօնէ), Արշալոյս Թովալեան, Արմէն Իւրնէշլեան, Անդրանիկ Տազէսեան (պատ. քարտուղար)

ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆ

Սիլվիա Աճեմեան, Ժիրայր Դանիէլեան, Երուանդ Երկանեան, Հրանդ Խառատեան, Սուրատ Հասրաթեան, Հրաչ Զիլինկիրեան, Մկրտիչ Պուլտութեան, Սեդա Տատոյեան, Սուզըն Փեթի, Պերճ Ֆազլեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀՀԴ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՑԻՉ՝

Արծուի Բախչինեան

WHAT BEYOND THE ARMENIAN GENOCIDE CENTENARY?

The Genocide perpetrated against the Armenians constitutes the axis of the contemporary history of the Armenian nation. Indeed, the historical, political, economic demographic, cultural, social, moral and psychological developments of the Armenians of the last one hundred years revolve around the Armenian Genocide.

As such, the Armenian Genocide remains on the agenda of the Armenian Studies, particularly as the Genocide and its consequences have not been fully addressed either humanistically or Armenian-wise.

Without uncovering the context of the Armenian Genocide as well as studying all possible aspects holistically and disclosing them, one can not grasp the complete history of the Armenians. Such an understanding would generate clear comprehension and existential insight of the modern Armenian nation. This in turn would enable us to strategise a 21st century vision and path for the Armenians as both a state and a Diasporic community. The Pan-Armenian Declaration on the Centennial of the Armenian Genocide, which was molded with the participation of all the constituents of the Armenian people, may spearhead this move.

The diverse activities conducted on the occasion of the Centenary, achieved in collaboration with a number of states and international organizations and extensive in number, nature, magnitude and diversity, herald a turning point in the resolution of the Armenian Genocide.

Haigazian University had its share in these events too, as it organized the conference “Armenian Genocide Centennial: Addressing the Implications” between January 31 and February 1, 2015, alongside public events and publications, including this volume. In fact this 35th volume of the *Haigazian Armenological Review* is a token of respect, which intends to further elucidate and objectively study the diverse and multilayered issues and aspects of the Armenian Genocide.

Nonetheless, neither this volume nor other publications can present the full-fledged history of the Armenian Genocide.

On the other hand, Armenian Studies as the discipline of Armenian awareness and its impact on the Armenians has the ability and right to go far beyond what it has achieved so far.

Particularly during the second half of the past century, a number of research books were published on the Armenian Genocide. Significant efforts were made in publishing documents and data elucidating the Armenian Genocide. These and other achievements were state, institutional

and individual initiatives. However, not all aspects of the Armenian Genocide have been scientifically and adequately researched.

Indeed, the above-mentioned actors should engage in achieving novel and further research in the field, focusing particularly on the following:

- Making the Armenian Genocide an international priority and positioning it in courts of law as a human and national cause.
- Developing the discourse of legal demands and formulating a pan-national, coordinated approach to the international recognition of the Armenian Genocide.
- Framing the discourse around the extent of the human, material, land and spiritual losses of the Armenians and their implications.
- Analysing the newly generated consequences of the Armenian Genocide, for example the sustainability of the Western Armenian Language.
- Clearly detailing the multilayered issue of retribution.
- Enhancing the comparative study of the Armenian and other genocides.
- Studying the birth of the Diaspora, efforts made and resources used for its formation.
- Investigating survivors in Western Armenia and the Istanbul Armenians.
- Documenting the denialist policy process of the Turkish state.
- Armenian-Turkish relations.

Accordingly it is imperative to maintain vitality in Armenian studies and in one of its basic disciplines, Armenian Genocide Studies.

At the crossroads of the centenary of the Armenian Genocide, its further internationalisation and vitalisation within the Genocide Studies discipline and is a challenge to Armenian studies and to the forthcoming Armenian generations, while enhancing its political and juridical development is a challenge to Armenian statehood and mind.

EDITOR IN-CHIEF

The Very Rev. Father Antranik Granian

EDITORIAL BOARD

Antranik Dakessian (executive secretary) - Arda Ekmekji (ex-officio) - Arshalouyse Topalian - Armen Urneshlian

CONSULTATIVE BODY

Sylvia Aghemian - Megerditch H. Bouldoukian - Seta B. Dadoyan - Berj Fazlian - Murad Hasratian - Hranush Kharatian - Susan Pattie - Jirayr Tanielian - Hratch Tchilingirian - Yervand Yerkanian

Representative in Armenia

Artsvi Bakhchinyan